

Nr 159.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anslag för budgetåret 1953/54 till bidrag till handelshögskolorna i Stockholm och Göteborg m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(1:a avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under tionde huvudtiteln (punkterna 71 och 72, s. 121—123 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 2 januari 1953) föreslagit riksdagen att dels till Bidrag till handelshögskolan i Stockholm för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 170 000 kronor, dels ock, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Bidrag till handelshögskolan i Göteborg för nämnda budgetår beräkna ett anslag av 300 000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i propositionen nr 90, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 27 februari 1953, föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna ett mellan representanter för staten, Göteborgs stad och handelshögskolan i Göteborg träffat avtal om handelshögskolans framtida ställning, dels godkänna av departementschefen förordad huvudstat för handelshögskolan i Göteborg, att tillämpas tills vidare under budgetåret 1953/54, dels ock till Bidrag till handelshögskolan i Göteborg för nämnda budgetår anvisa ett förslagsanslag av 350 500 kronor.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Nils Theodor Larsson m. fl.* (I: 35) och den andra inom andra kammaren av herrar *Svensson* i Stenkyrka och *Ericsson* i Näs (II: 40), i vilka, såvitt nu är i fråga, hemställts, att riksdagen måtte fatta sådant beslut, att avgifterna för de studerande vid handelshögskolan i Stockholm och handelshögskolan i Göteborg kan nedsättas och från och med nästkommande budgetår begränsas till 60 kronor per elev och år,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Arrhén m. fl.* (I: 36) och den andra inom andra kammaren av herr *Severin* i Stockholm *m. fl.* (II: 39), i vilka, såvitt nu är i fråga, hemställts, att riksdagen måtte fatta sådant beslut, att avgifterna för de studerande vid handelshögskolan i Stockholm och handelshögskolan i Göteborg avskaffas eller nedbringas till samma storleksordning som vid Stockholms högskola, 60 kronor per elev och år,

dels en inom andra kammaren av herr *Holmberg m. fl.* väckt motion (II: 280), vari, såvitt nu är i fråga, hemställts, att riksdagen måtte fatta sådant

beslut, att terminsavgifterna helt kan avskaffas vid handelshögskolan i Stockholm och handelshögskolan i Göteborg,

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Lindblom* och *Söderquist* (I: 133) och den andra inom andra kammaren av fröken *Elmén m. fl.* (II: 147), i vilka, såvitt nu är i fråga, hemställt, att riksdagen måtte anhålla hos Kungl. Maj:t om förslag till nästa års riksdag om införande av obligatorisk undervisning vid handelshögskolorna i humanistiska ämnen, främst psykologi, pedagogik och sociologi.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, hänvisas till motionerna I: 35, I: 36, II: 280 och II: 147.

Anslagen till bidrag till handelshögskolan i Stockholm och till bidrag till handelshögskolan i Göteborg äro för innevarande budgetår uppförda med 170 000 kronor respektive 130 000 kronor.

Handelshögskolan i Stockholm.

Departementschefen har framhållit, att den 29 maj 1952 tillkallades särskilda sakkunniga för att inom handelsdepartementet biträda med utredning rörande handelshögskolans i Göteborg framtida ställning och med uppdrag tillika att å statens vägnar upptaga förhandlingar rörande statens, Göteborgs stads och högskolans framtida inbördes förhållanden i ekonomiskt och organisatoriskt hänseende. Frågan om en motsvarande utredning beträffande handelshögskolan i Stockholm ansågs lämpligen böra anstå i avvaktan på resultatet av utredningen beträffande handelshögskolan i Göteborg. Sistnämnda utredning är nu avslutad. Utredningsresultatet innebär att man fått till stånd en avtalsmässig reglering beträffande högskolans ekonomiska förhållanden.

Det synes departementschefen nu vara lämpligt att anordna en motsvarande utredning beträffande handelshögskolan i Stockholm, och departementschefen ämnar föranstalta härom inom den närmaste tiden. I avvaktan på resultatet av utredningen är departementschefen icke beredd förorda någon höjning av riksstatsanslaget till högskolan. Detta föreslås skola för nästa budgetår upptagas med oförändrat belopp, 170 000 kronor.

Handelshögskolan i Göteborg.

Förenämnda sakkunniga har den 15 december 1952 avgivit betänkande med utredning och förslag till avtal mellan staten, Göteborgs stad och handelshögskolan. I avtalet fastslås på vad sätt de kostnader, vartill högskolans egna inkomster ej förslår — anslagssumman — skall fördelas mellan staten och staden. Av anslagssumman skall 105 000 kronor fördelas så att staten betalar $\frac{2}{3}$ och staden $\frac{1}{3}$ samt den överskjutande delen så att staten betalar $\frac{3}{4}$ och staden $\frac{1}{4}$; dock skall stadens sammanlagda bidrag icke överstiga 175 000 kronor.

Avtalsförslaget innebär vidare, att handelshögskolans nuvarande karaktär av enskild institution icke ändras men att statens inflytande över högskolan förstärks i väsentliga hänseenden. Högskolans inkomst- och utgiftsstat skall årligen fastställas av Kungl. Maj:t, som även i övrigt skall äga att efter styrelsens för handelshögskolan hörande meddela de föreskrifter i fråga om högskolans organisation och verksamhet som Kungl. Maj:t finner erforderligt eller lämpligt.

Avtalsförslaget synes departementschefen innebära en ur principiella synpunkter godtagbar lösning av frågan om Göteborgs handelshögskolas ekonomiska förhållanden. Visserligen medför avtalet ökade förpliktelser för staten, men samtidigt har staten erhållit möjlighet att fastställa högskolans utgiftsram samt att meddela erforderliga föreskrifter om verksamheten. Härtill kommer att även Göteborgs stad påtagit sig ett väsentligt ökat bidrag till högskolan. Avtalsförslaget, som godtagits av stadsfullmäktige i Göteborg och högskolans styrelse, har även tillstyrkts av statskontoret och universitetskanslern. För egen del förordar departementschefen att avtalet godkännes för statens vidkommande. Departementschefen föreslår att riksdagens bemyndigande härtill inhämtas. Därest framdeles behov skulle uppstå av smärre jämkningar i avtalsbestämmelserna, förutsättes, att det skall ankomma på Kungl. Maj:t att för statens del besluta om erforderliga ändringar.

Beträffande elevantalet anser departementschefen att en mindre ökning av elevintagningen är möjlig; ökningen bör dock enligt departementschefen tills vidare hållas inom en förhållandevis snäv ram.

De sakkunniga föreslår att vid handelshögskolan i Göteborg under budgetåret 1953/54 den fast anställda personalen skall utgöras av följande befattningshavare.

Tjänstemän å ordinarie stat:

5 professorer	Lönegrad Co 14
---------------------	-------------------

Extra ordinarie tjänstemän:

3 docenter	Ce 30
1 bibliotekarie	Ce 27
1 kamrer	Ce 27
1 biblioteksassistent	Ce 15
1 kontorist	Ce 13
1 förste vaktmästare	Ce 12
1 kanslibiträde	Ce 11
1 vaktmästare	Ce 10
7 kontorsbiträden	Ce 8

Härjämte föreslår de sakkunniga, att för huvudämnenas del beräknas 5 arvoden å 13 800 kronor till biträdande lärare samt två arvoden å 11 400 kronor till assistenter. Med hänsyn till den möjligheten att någon av de biträdande lärarna kan åberopa docentkompetens har dessutom beräknats ett tilläggsarvode å 6 700 kronor. Vidare har till arvoden åt speciallärare upptagits ett belopp av 12 000 kronor samt för tillfälliga föreläsare beräknats 2 000 kronor. Rektors arvode (honorarium) har beräknats att utgå oföränd-

rat med 3 000 kronor. Kostnaden för språkundervisningen har uppskattats till 45 000 kronor. För tillfällig skrivbiträdes- och vaktmästarhjälp samt vikariatsersättningar beräknas 6 000 kronor.

De sakkunnigas förslag beträffande högskolans personal kan departementschefen i stort sett biträda. Jämte de redan befintliga fem professurerna bör sålunda vid högskolan finnas tre docentbefattningar. Detta innebär att en ny docentur inrättas för ämnet ekonomisk geografi. Härigenom torde bl. a. bättre förutsättningar skapas för undervisningen i frågor rörande vår utrikeshandel. Vad angår övriga befattningar, vid vilka lön motsvarande viss lönegrad och löneklass utgår, har departementschefen ingen annan erinran mot de sakkunnigas förslag än att kamrersbefattningen bör placeras i 25 lönegraden. Vaktmästarbefattningarna föreslås skola erhålla tjänstebefattningen förste expeditionsvakt resp. expeditionsvakt. Departementschefen tillstyrker vidare medelsberäkningen för arvodesavlönade lägre lärarbefattningar och deltidsbefattningar, med den inskränkningen att han f. n. icke är beredd föreslå inrättande av en ny assistentbefattning i ämnet företags ekonomi II. Medel för avlöningar beräknar departementschefen till 502 900 kronor.

Lönevillkoren för befattningshavarna vid högskolan är f. n. i huvudsak reglerade i överensstämmelse med bestämmelserna i statens allmänna avlöningsreglemente. De sakkunniga har uttalat att högskolans personal även formellt bör inordnas under det statliga avlöningsreglementet. Departementschefen är f. n. icke beredd taga ställning till denna fråga. Departementschefen framhåller, att den för icke-ordinarie personal i statstjänst gällande reglerade befordringsgången bör tillämpas för handelshögskolans icke-ordinarie biträden för skriv- och kontorsgöromål.

För omkostnader beräknar departementschefen i enlighet med de sakkunnigas förslag ett belopp av 140 000 kronor.

Förslag om anslutning till statens pensionsanstalt för personal vid handelshögskolan i Göteborg har framlagts av 1951 års pensionsutredning i betänkande den 15 december 1952. Frågan härom kommer senare att underställas innevarande års riksdag. Departementschefen förutsätter vid anslagsberäkningen, att i högskolans utgiftsstat upptages ett belopp av 26 000 kronor avseende fortlöpande huvudmansavgifter till statens pensionsanstalt.

Vad beträffar beräkningen av högskolans inkomster — utöver statsbidrag och bidrag från Göteborgs stad — föreslås att avkastningen från högskolans fonder uppskattas till 75 000 kronor, elevavgifter till 100 000 kronor och hyresinkomster till 15 000 kronor. Högskolans inkomster fränsett statsbidraget och bidraget från Göteborgs stad skulle sålunda uppgå till 190 000 kronor. Departementschefen har i det föregående förordat att för avlöningar beräknas 502 900 kronor, för omkostnader 140 000 kronor samt för pensioner 26 000 kronor. Den totala utgiftssumman uppgår härigenom till 668 900 kronor. Anslagssumman skulle vid bifall till vad sålunda föreslagits komma att uppgå till (668 900 — 190 000 =) 478 900 kronor, varav

Göteborgs stads bidrag avtalsenligt utgör 128 475 kronor och statens bidrag 350 425 kronor. I riksstaten för budgetåret 1953/54 bör därför enligt departementschefen upptagas ett förslagsanslag till Bidrag till handelshögskolan i Göteborg av 350 500 kronor.

Utskottet.

Utskottet framhöll i sitt av 1952 års riksdag godkända utlåtande nr 10 angelägenheten av att handelshögskolornas ekonomiska ställning snarast togs under närmare omprövning. Det är med tillfredsställelse, som utskottet nu finner, att Kungl. Maj:t beträffande handelshögskolan i Göteborg låtit verkställa utredning i ämnet och att enligt vad utskottet inhämtat Kungl. Maj:t enligt beslut den 23 januari 1953 bemyndigat chefen för handelsdepartementet att låta verkställa motsvarande utredning beträffande handelshögskolan i Stockholm.

Det framlagda avtalsförslaget beträffande handelshögskolan i Göteborg innebär i huvudsak, att de kostnader för högskolans verksamhet, som ej täckas av högskolans egna inkomster, skola efter vissa grunder fördelas mellan staten och Göteborgs stad. Utskottet har vid sin granskning av förslaget, vilket godtagits av stadsfullmäktige i Göteborg och högskolans styrelse samt tillstyrkts av statskontoret och universitetskanslern, funnit detsamma utgöra en godtagbar lösning av frågan om högskolans framtida verksamhet och ekonomiska förhållanden. Även utskottet anser sig böra förorda detsamma.

Vad gäller det i motionerna I: 35 och II: 40, I: 36 och II: 39 samt II: 280 behandlade spørsmålet om en nedsättning eller ett borttagande av terminsavgifterna vid handelshögskolorna vill utskottet erinra, att riksdagen numera beslutat om en sänkning av terminsavgifterna vid de tekniska högskolorna. Motsvarande förmån bör enligt utskottets mening beredas de studerande vid handelshögskolorna. Detta innebär, att terminsavgifterna vid sistnämnda högskolor böra successivt nedbringas till ett belopp av 60 kronor per elev och år. Härvid skulle nedsättningen av avgifterna ske på sådant sätt, att sista årskursen vid handelshögskolorna, d. v. s. tredje årskursen, först kom i fråga. Året därpå skulle nedsättning även medges för den näst sista årskursen, varefter nedsättningen skulle bli fullt genomförd under loppet av tre år. Av det anförda följer, att syftet tillgodoses i det i motionerna I: 35 och II: 40 gjorda yrkandet, vilket i huvudsak överensstämmer med det i motionerna I: 36 och II: 39 alternativt framställda. Motionen II: 280 avstyrkes.

Till följd härav bör till täckande av det inkomstbortfall, som följer av den förordade nedsättningen av terminsavgifterna, dels anslaget till Bidrag till handelshögskolan i Stockholm höjas med 70 000 kronor till 240 000 kronor, dels ock vad beträffar anslaget till Bidrag till handelshögskolan i Göteborg inkomstposten Elevavgifter nedräknas med 28 220 kronor till 71 780 kronor

samt inkomstposterna Bidrag från Göteborgs stad och Bidrag från staten uppräknas med 7 055 kronor till 135 530 kronor respektive 21 165 kronor till 371 590 kronor. Anslaget till Bidrag till handelshögskolan i Göteborg bör i anslutning härtill uppföras med i avrundat tal 371 600 kronor.

Vad beträffar det motionsvis gjorda yrkandet om införande av obligatorisk undervisning i humanistiska ämnen vid handelshögskolorna får utskottet erinra om att motsvarande yrkande, såvitt angår de tekniska högskolorna, motionsvägen varit föremål för prövning av årets riksdag utan att föranleda någon åtgärd. De skäl, som utskottet i sitt utlåtande nr 8 anförde mot införande av dylik undervisning vid dessa skolor, kunna åberopas jämväl beträffande det nu föreliggande förslaget, vilket alltså avstyrkes av utskottet.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

I. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 35 och II: 40, I: 36 och II: 39 samt med avslag å motionen II: 280, samtliga motioner såvitt nu är i fråga,

a) till *Bidrag till handelshögskolan i Stockholm* för budgetåret 1953/54 under tionde huvudtiteln anvisa ett anslag av 240 000 kronor;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna det mellan representanter för staten, Göteborgs stad och handelshögskolan i Göteborg träffade avtalet om handelshögskolans framtida ställning;

c) godkänna följande huvudstat för handelshögskolan i Göteborg, att tillämpas tills vidare under budgetåret 1953/54:

H u v u d s t a t .

U t g i f t e r :

1. Avlöningar, <i>förslagsvis</i>	502 900
2. Omkostnader, <i>förslagsvis</i>	140 000
3. Pensioner, <i>förslagsvis</i>	26 000
	<hr/>
Summa kronor	668 900

I n k o m s t e r :

1. Avkastning från högskolans fonder	75 000
2. Elevavgifter	71 780
3. Hyresinkomster	15 000
4. Bidrag från Göteborgs stad	135 530
5. Bidrag från staten	371 590
	<hr/>
Summa kronor	668 900;

d) till *Bidrag till handelshögskolan i Göteborg* för budgetåret 1953/54 under tionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 371 600 kronor;

II. att motionerna I: 133 och II: 147, såvitt nu är i fråga, icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 21 maj 1953.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren herrar Karl Andersson, Näsgård, Pålsson, Bergh, Einar Persson, fru Lindström, herrar Birger Andersson, Lundqvist, Ragnar Persson, Edvin Thun, Bergman, Erik Svedberg, Olsén, Axel Andersson och Huss; samt

från andra kammaren herrar Skoglund i Doverstorp, Ward, Malmberg i Skövde, Lindholm, Eriksson i Sandby, Staxäng, fröken Elnén, herrar Widén, Jansson i Kalix, Persson i Växjö, Hansson i Skegrie, Löfroth, Gustafsson i Stockholm, Blidfors och Svensson i Stenkyrka.